

PSRS okupācijas režīma valodas politika kā koloniālisma izpausme Latvijā: seku apzināšana un pārvarēšana

Gatis Krūmiņš

Dr.hist., Vidzemes Augstskolas vadošais pētnieks

2023. gada 16. oktobris.

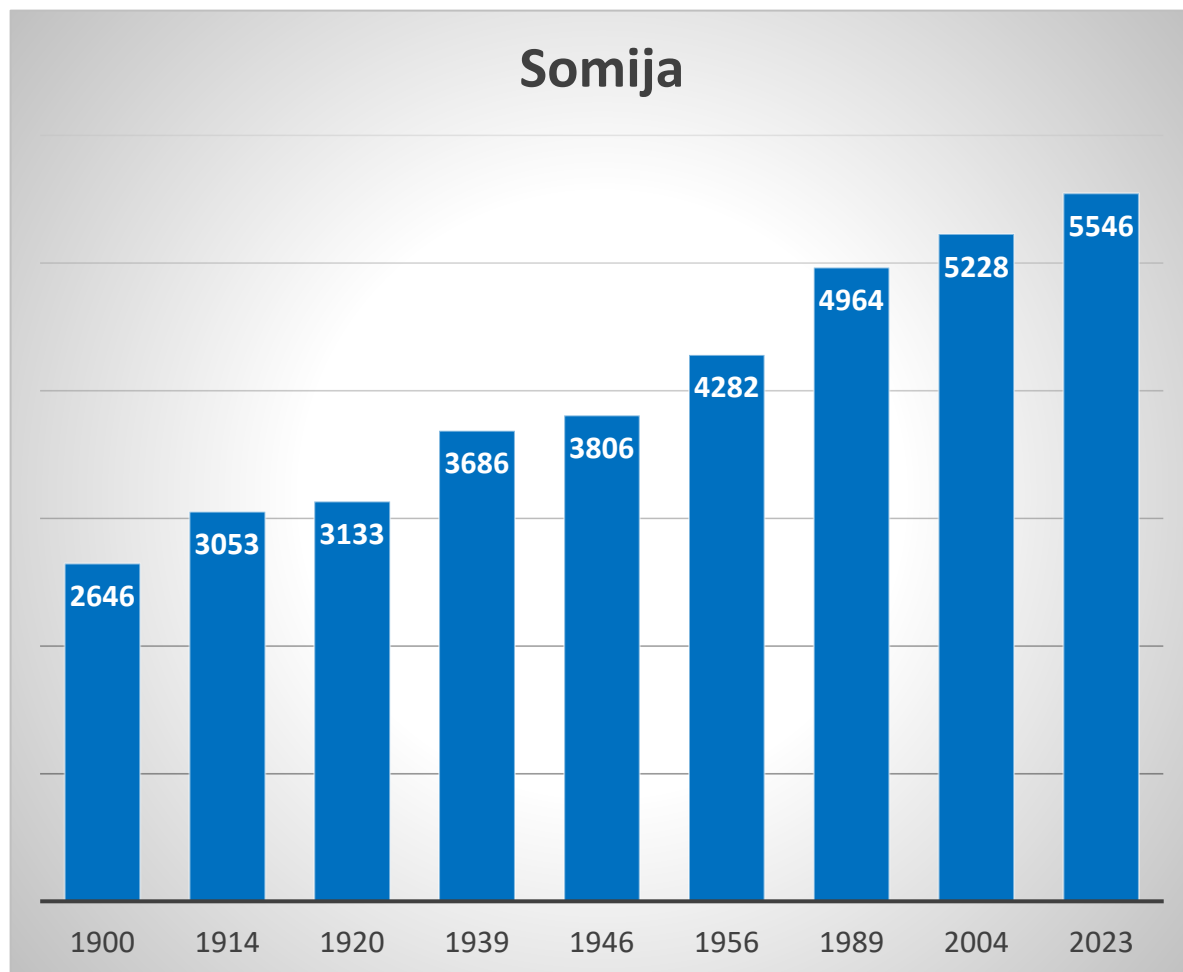

VIDZEMES
AUGSTSKOLA

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

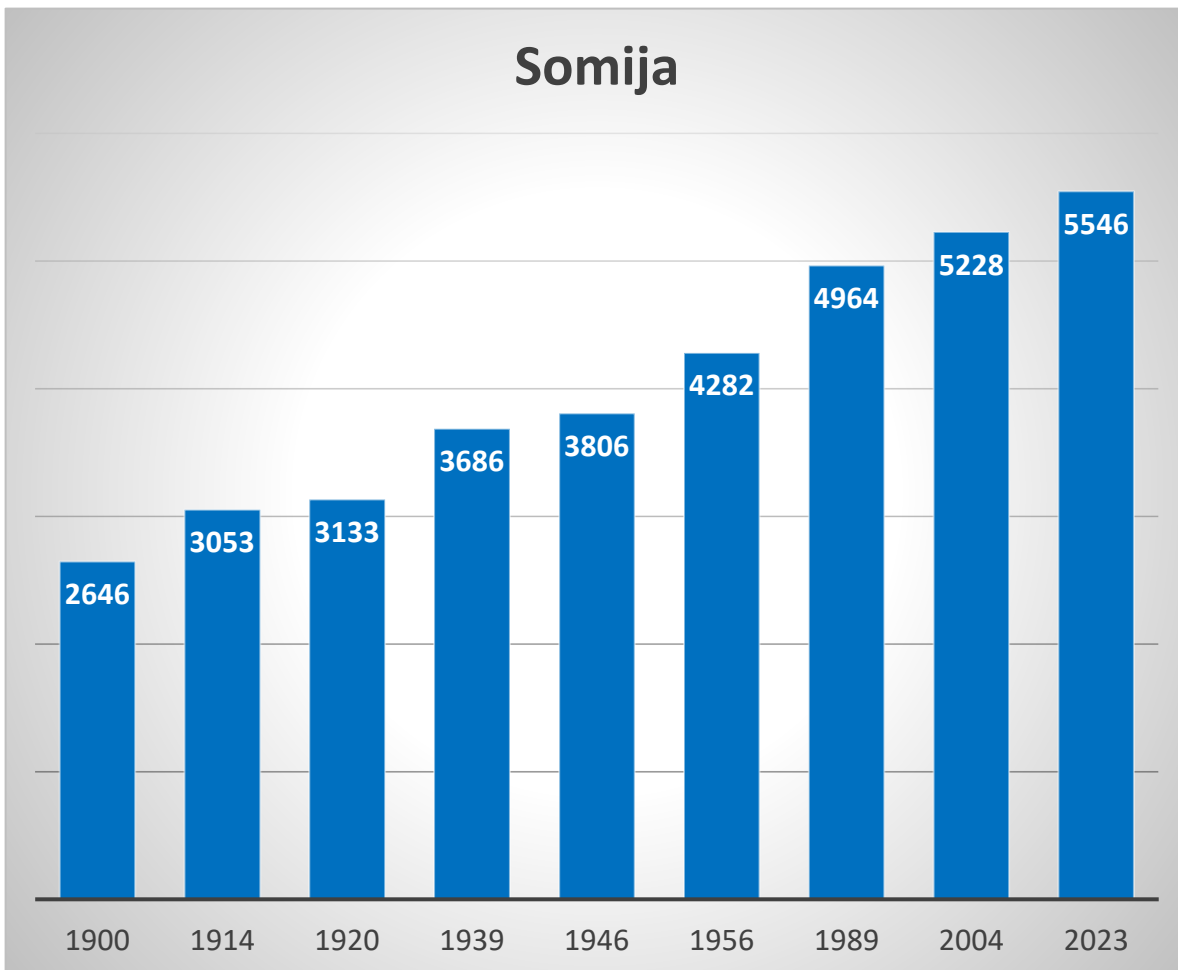
- Kāpēc tas ir tik svarīgi - mazliet plašāks konteksts
- PSRS okupācijas perioda politikas piemēri
- Esošā situācija

Iedzīvotāju skaits (1900 – 2023, tūkstoši)

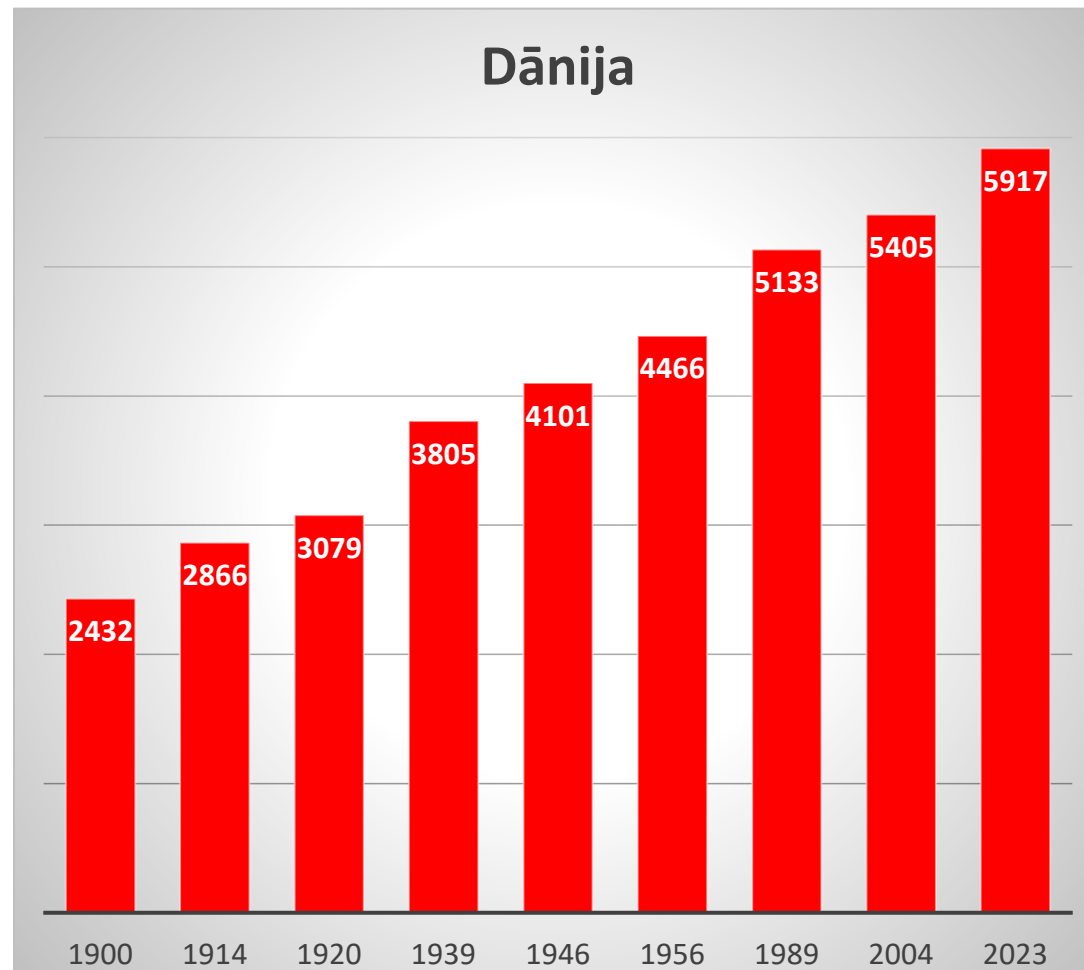

Iedzīvotāju skaits (1900 – 2023, tūkstoši)

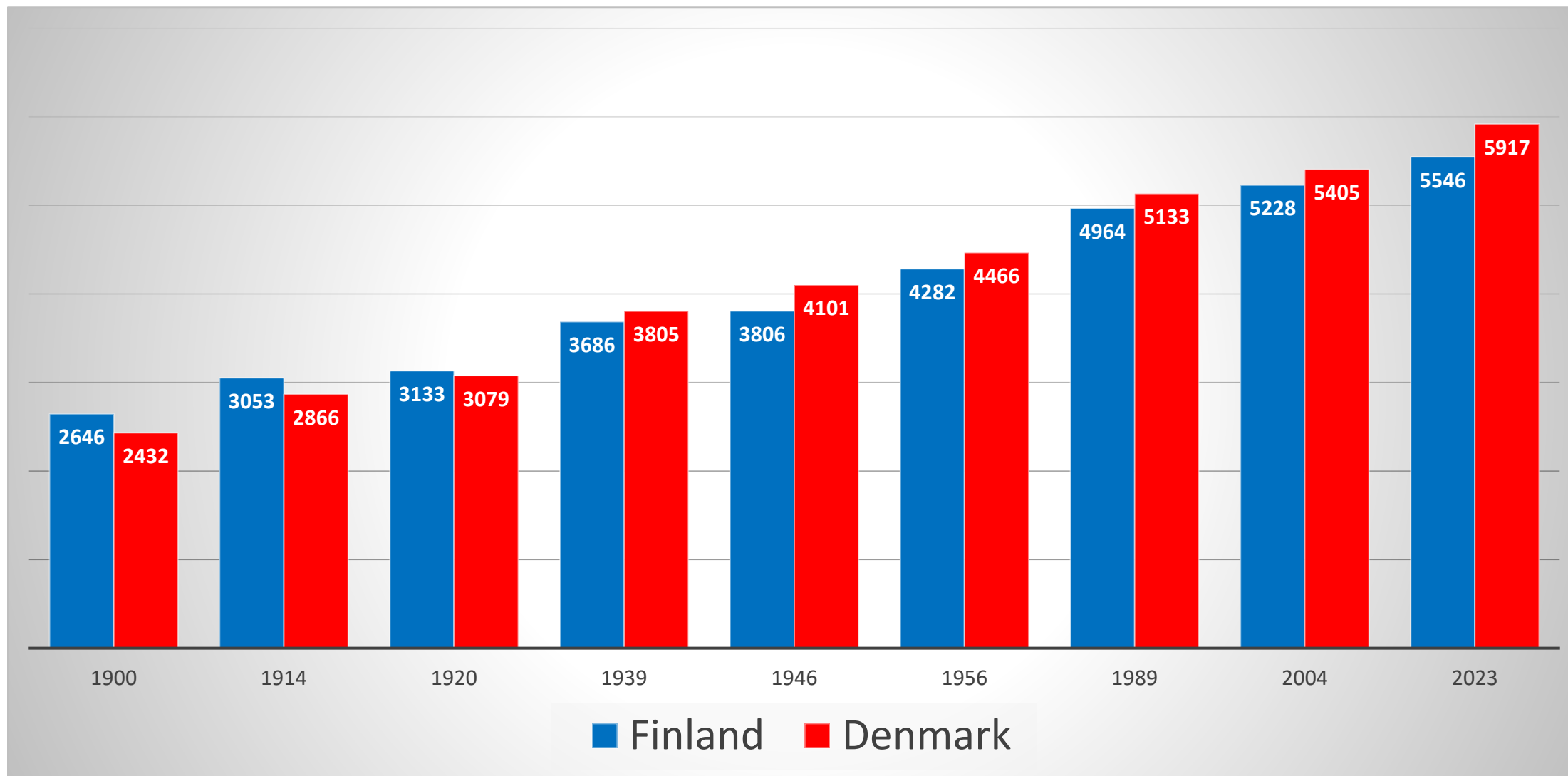
Somija

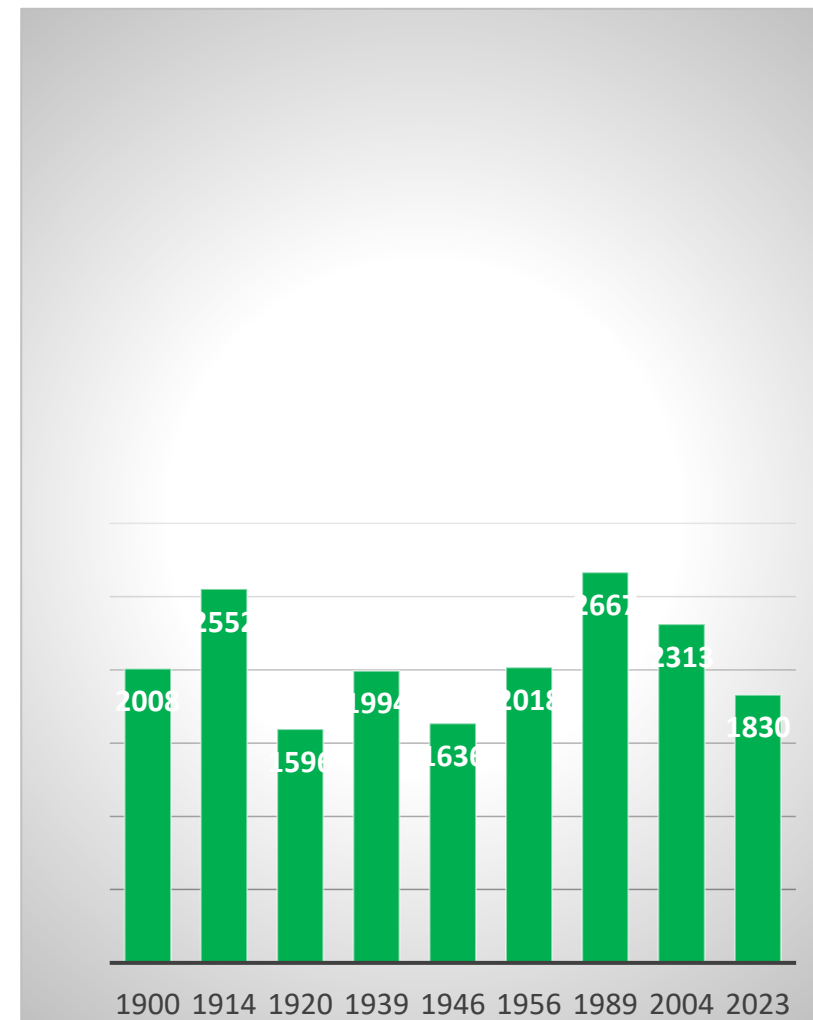
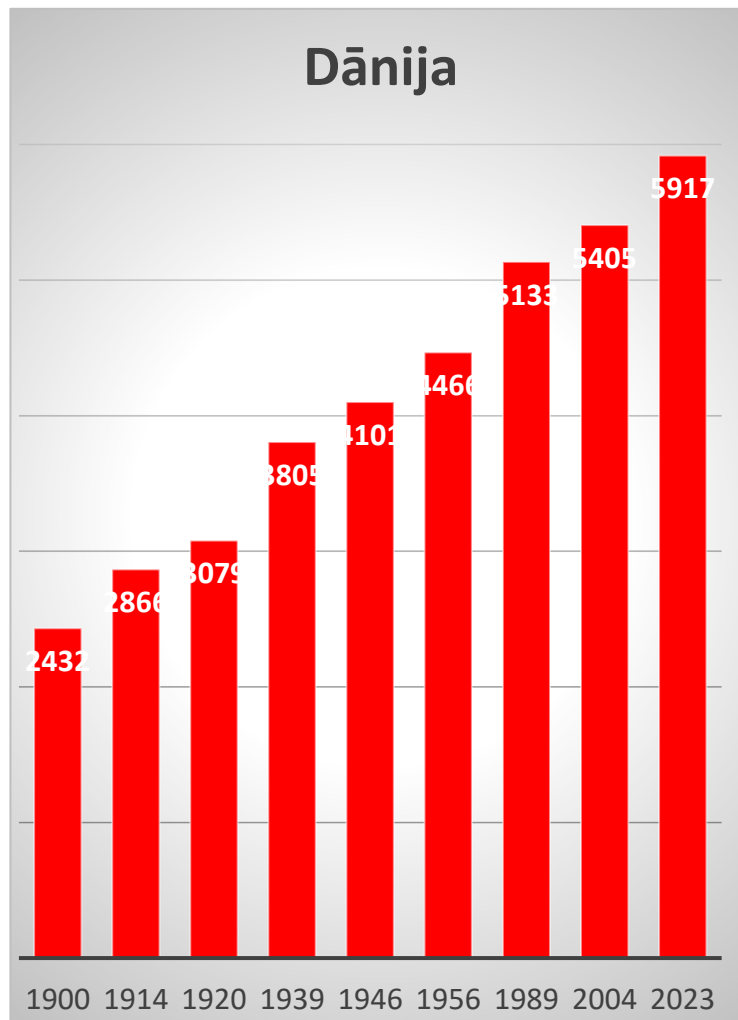
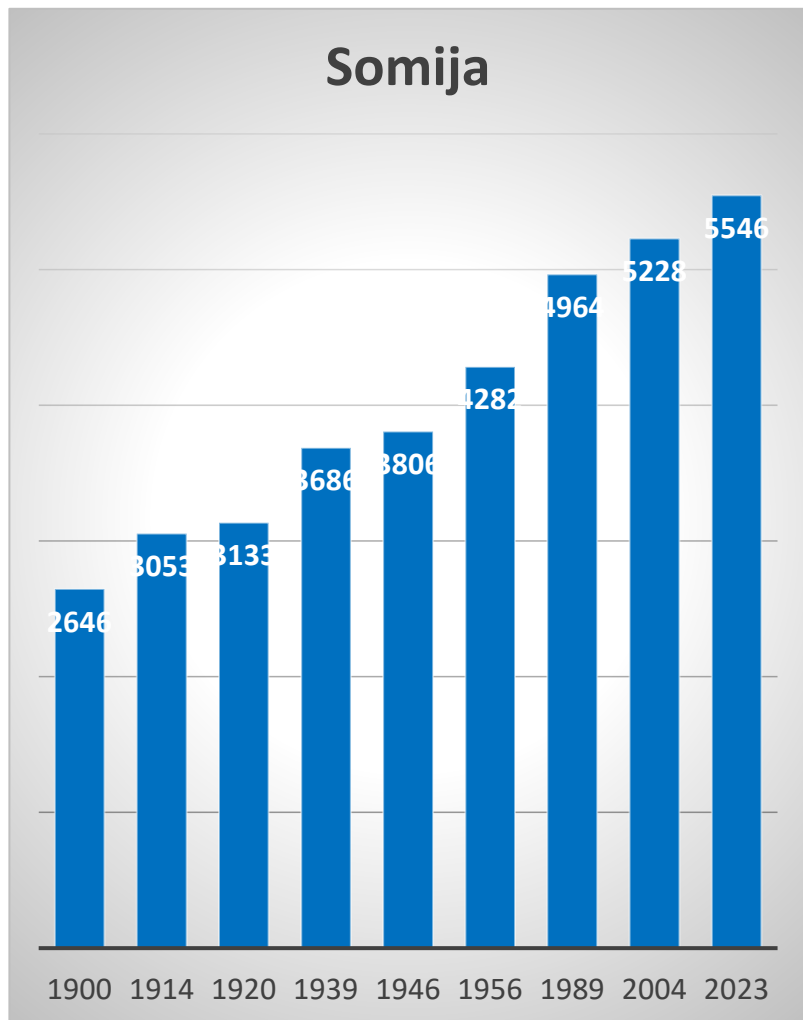
Dānija

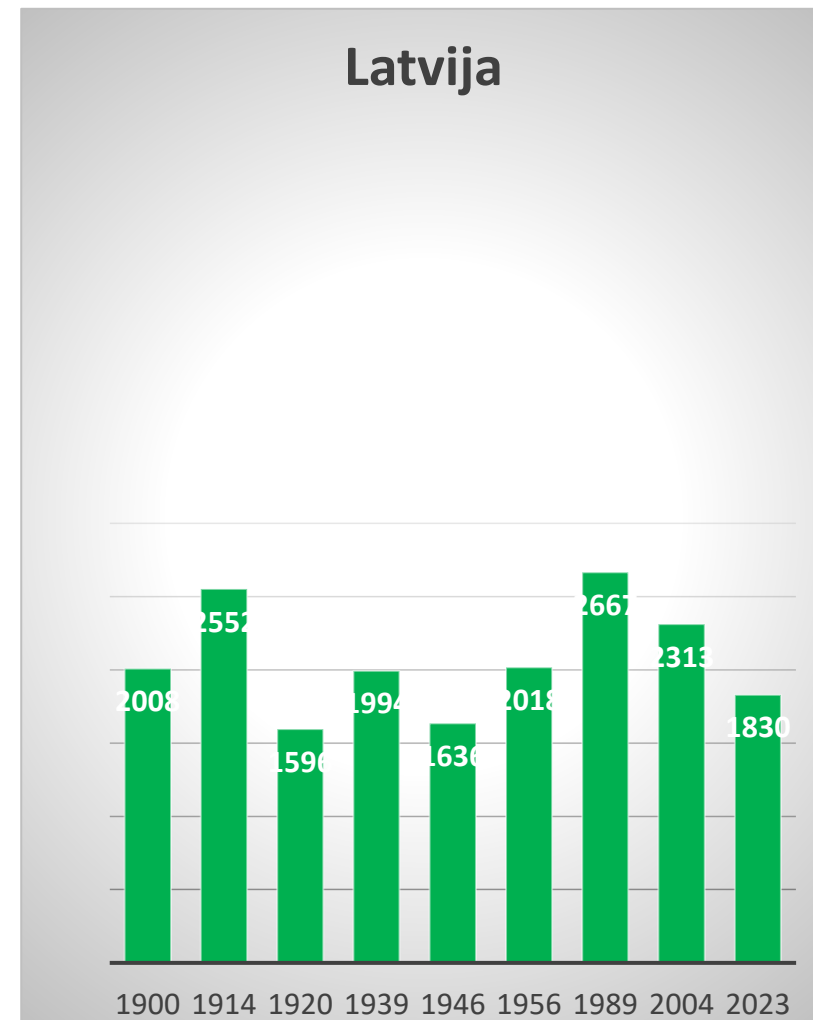
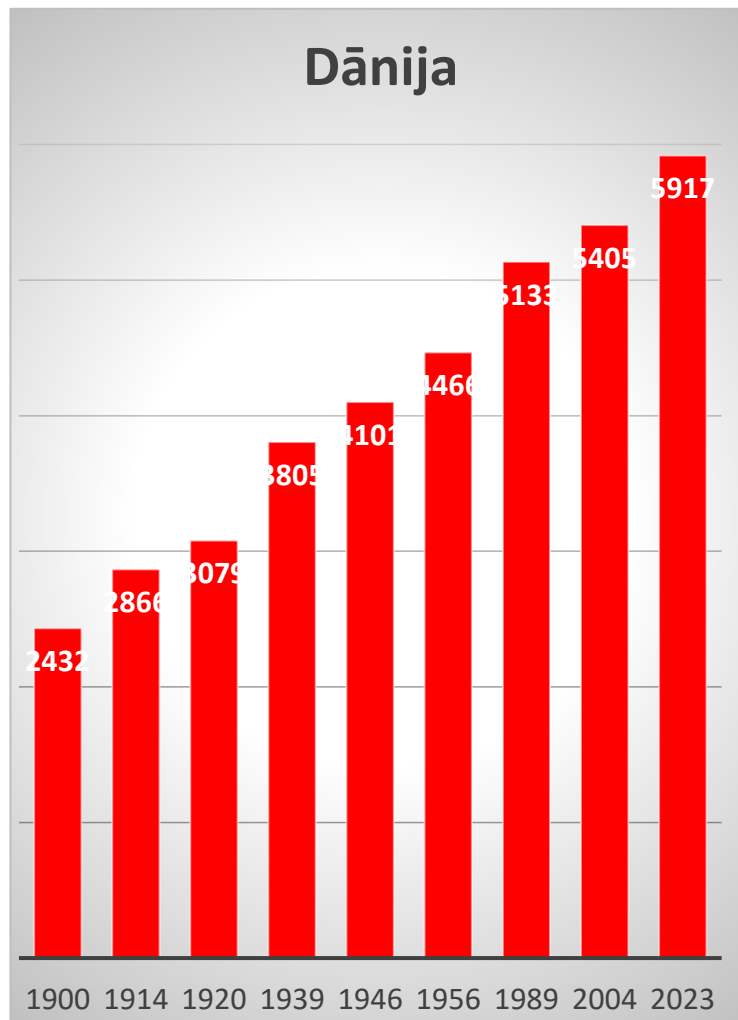
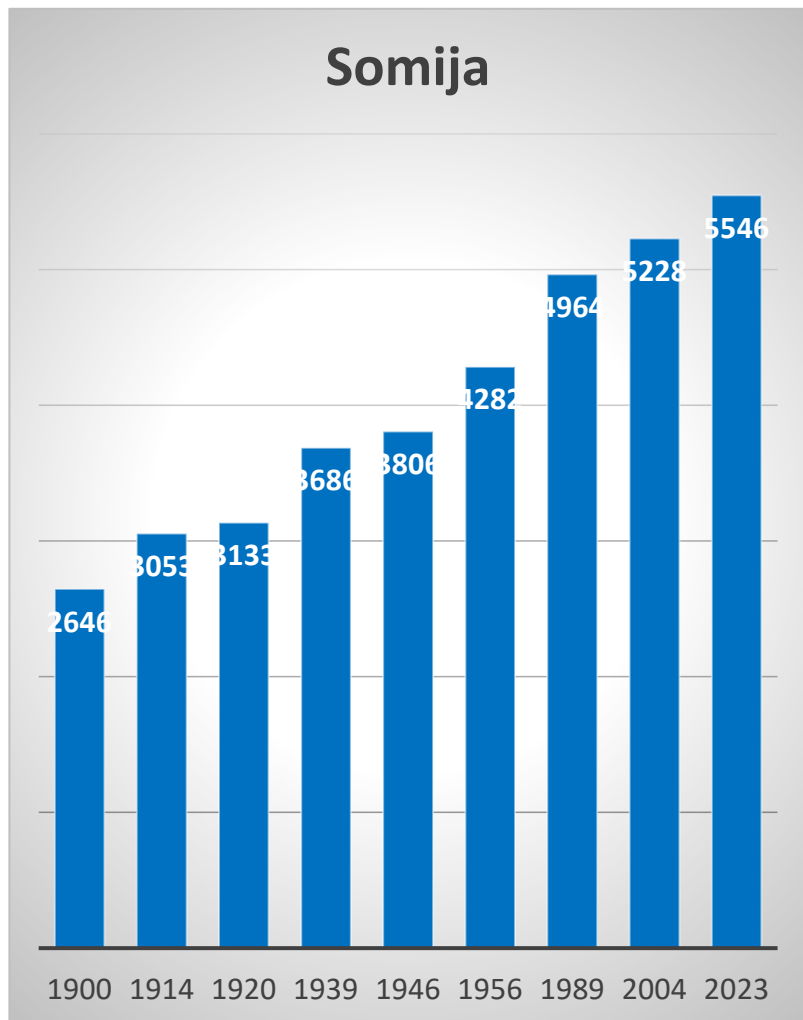
Iedzīvotāju skaits (1900 – 2023, tūkstoši)

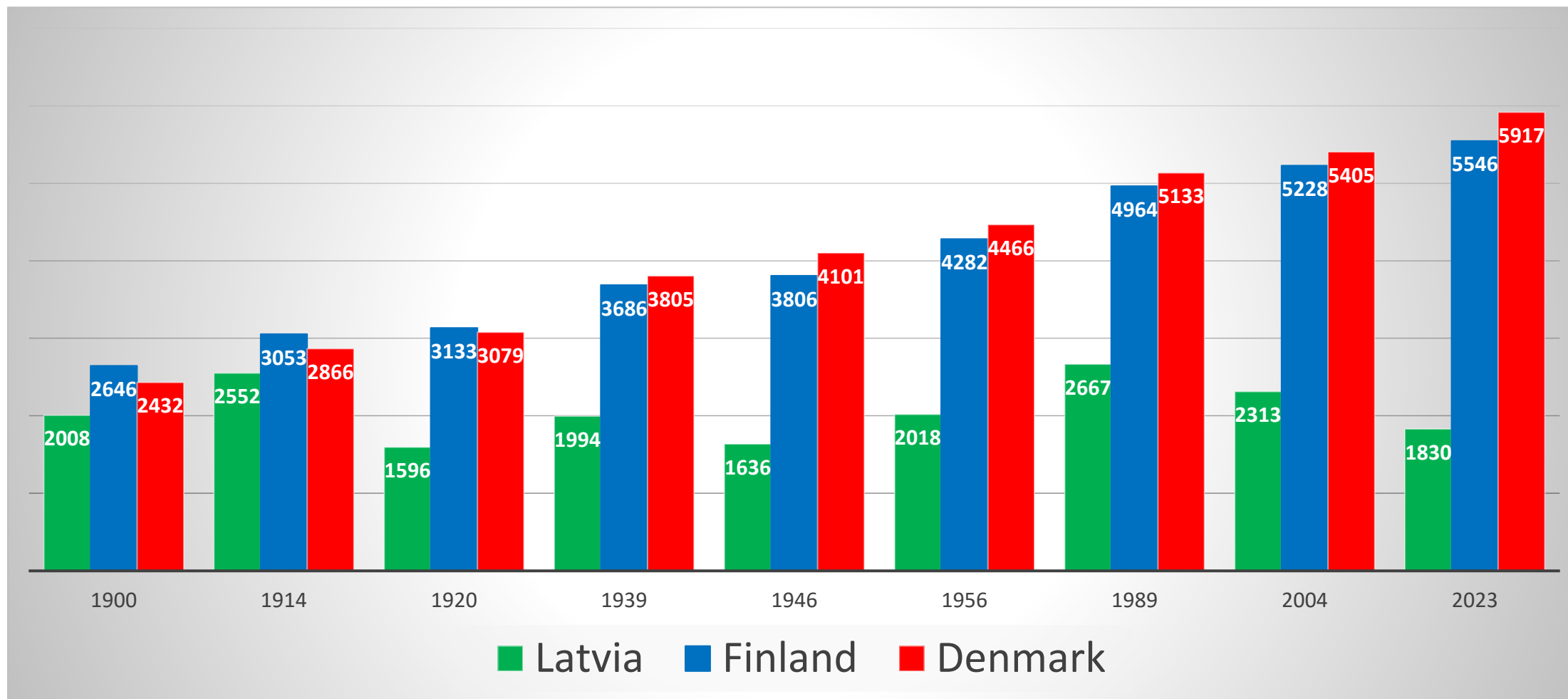
Iedzīvotāju skaits (1900 – 2023, tūkstoši)

Iedzīvotāju skaits (1900 – 2023, tūkstoši)

Iedzīvotāju skaits (1900 – 2023, tūkstoši)

Latvija, 1939-1956

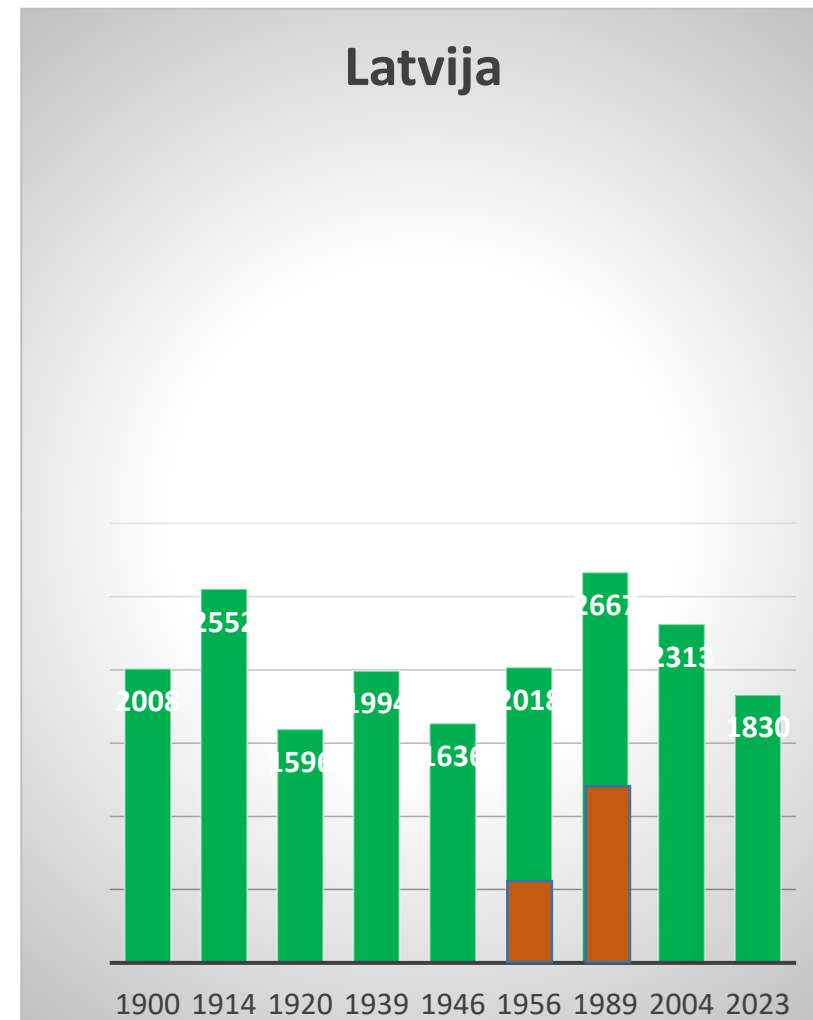
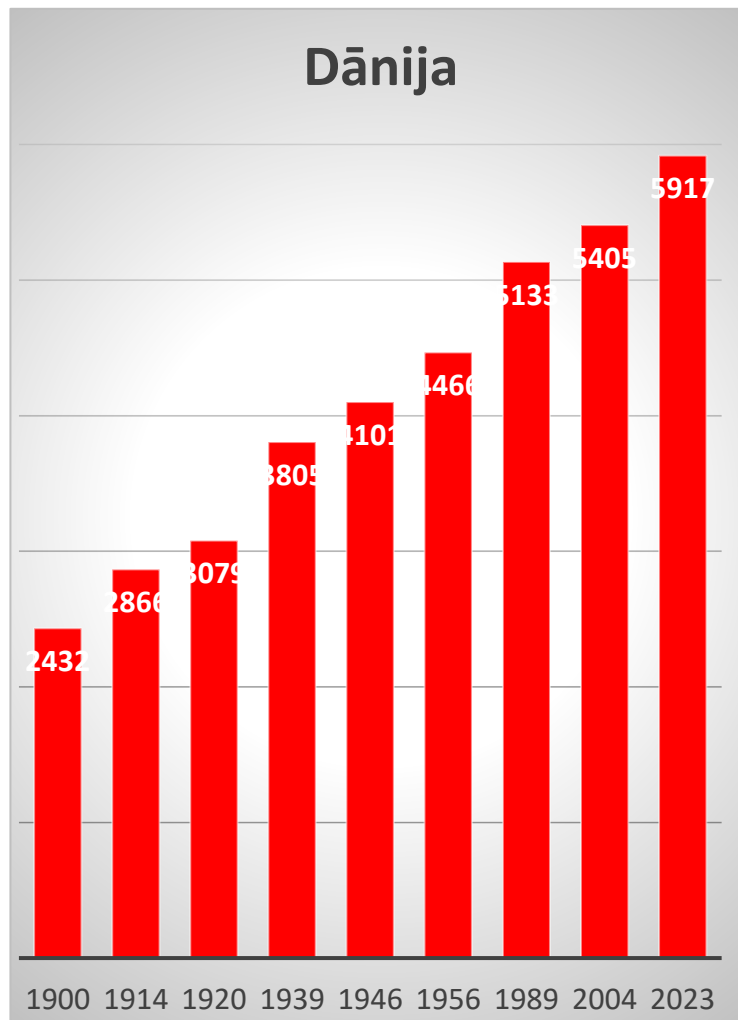
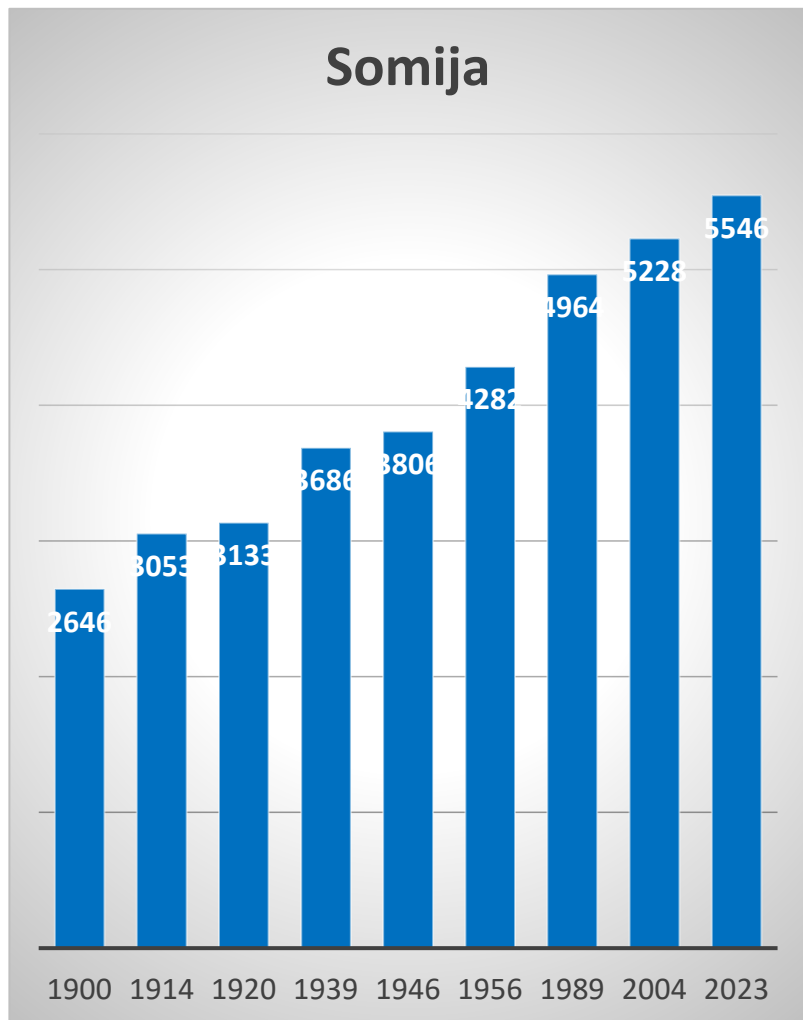
Zaudējumi

- Vācbaltieši - emigrācija (1939 un vēlāk) – 60 000
- Latvijas ebreji - holokausts - 70 000
- Citi nacistu nogalinātie civiliedzīvotāji – 22 000
- Latvijas pilsoņi, nogalināti PSRS un nacistiskās Vācijas armijās pēc pretlikumīgām mobilizācijām– 41 000
- Latvijas pilsoņi – bēgļi no padomju režīma (1944 – 1945) - 180 000
- Latvijas pilsoņi, deportēti uz Sibīriju (1941 – 1949) – 60 000
- Latvijas pilsoņi Krievijas anektētajā Abrenes apriņķa daļā (1944) - 43 000
- Nogalinātie nacionālie partizāni- 2400
- Kopā: **478 400**

Kompensācija (?)

- Imigrācija no citiem PSRS reģioniem - **415 000**
- Dabiskais pieaugums - 85 000
- Kopā: **500 000**

Iedzīvotāju skaits (1900 – 2023, tūkstoši)

Cenzora atsauksme par Latvijas vēstures grāmatu skolām (1945)

- *Programma vāji atspoguļo krievu tautas draudzīgo attieksmi pret latviešu tautu un tās sniegto palīdzību latviešu tautai dažādos vēstures posmos (...). Nekas nav pateikts par krievu proletariāta avangarda lomu apspiesto tautu atbrīvošanā no patvaldības, tanī skaitā latviešu atbrīvošanas no carisma un buržuāzijas diktatūras.*
- *Carisma laikā galvenie dzimtbūšanas vaininieki bija vācu baroni.*
- *Nav atspoguļota Latvijas ekonomiskā tieksme uz Krieviju, būtiska kultūras un ekonomiskās attīstības atkarība.*

Piemēri no padomju okupācijas perioda (1959 - 1960)

*Tautu draudzība ir padomju saimes stiprākais spēks, lielākais dārgums. No senseniem laikiem kaimiņi un draugi bijuši slāvi un balti, krievi un latvieši. **Ap vareno krievu ozolu sazēlusi kupla padomju tautu birzs. Krievu valoda, viena no vadošajām jaunajā pasaulē, ir arī visas padomju brāļu saimes draudzības un sadarbības valoda** (J.Sudrabkalns, 1959)*

*Visas Padomju Savienības tautas kara dienās vēl ciešāk saliedējās **ap savu vecāko māsu – lielo krievu tautu**. Kara pirmajā posmā nepieredzētu grūtību apstākļos **krievu tauta parādīja izcilu vīrišķību un izturību, iznesa galveno kara smagumu frontē un aizmugurē** (PSRS vēsture latviešu valodā, 1960)*

*Nesagraujamu brīvo republiku savienību **uz mūžīgiem laikiem** ir apvienojusi varenā **Krievija***

***Vien biedros ar diženās Krievzemes tautu** mēs kļuvām par spēku, kas pretvaru veic*

*Nesagraujamu brīvo republiku apvienojusi varenā **Krievija***

“ All animals are equal but some animals are more equal than others. ”

George Orwell (Animal Farm)

***Vien biedros ar diženās Krievzemes tautu** mēs kļuvām par spēku, kas pretvaru veic*

“ All animals are equal but some animals are more equal than others.”

George Orwell (Animal Farm)

tautu mēs kļuvām par spēku, kas

к п.7 пр.66

64

Не для печати

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Центрального Комитета Компартии Латвии и Совета Министров
Латвийской ССР

от 19 июля 1983 года

О дополнительных мерах по улучшению изу-
чения русского языка в общеобразователь-
ных школах и других учебных заведениях
Латвийской ССР

Lēmums par
turpmākajiem
soļiem krievu
valodas
mācīšanās
skolās

Центральный Комитет Компартии Латвии и Совет Министров Латвийской ССР выражают твердую уверенность в том, что партийные, советские, комсомольские органы и органы народного образования, учительство будут постоянно проявлять неустанную заботу и внимание к удовлетворению потребностей учащейся молодежи в овладении русским языком – языком межнационального общения, дружбы и братства народов, могучим средством дальнейшего развития и укрепления материального и духовного потенциала советского народа.

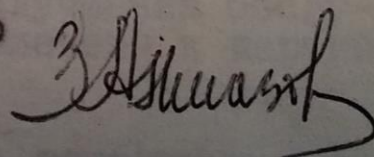
Секретарь
Центрального Комитета
Компартии Латвии

А.Восс

Председатель
Совета Министров Латвийской ССР

Ю.Рубэн

Верно: Зав. протокольным сектором общего
отдела ЦК Компартии Латвии

З.Алмазова

Krievu valoda –
starpnacionālo
attiecību, tautu
draudzības un brālības
valoda, varens
padomju tautas
turpmākās garīgās un
materiālās attīstības
un nostiprināšanās
līdzeklis

Rīgas
84.vidusskolas
b klases
audzinātāja
Ņina Zaharova
četrus gadus
laikā (1984-
1988)
nepateica
nevienu vārdu
latviski

Svarīgākie secinājumi

Ģeopolitiskā turbulence pēdējos 100 gados ir radījusi apstākļus, kuros mums savas nacionālās identitātes sargāšanai jārīkojas aktīvāk, nekā citās valstīs.

PSRS okupācijas periodā krievu valoda nebija tikai valoda, bet gan totalitārās politikas instruments savas ideoloģijas uzspiešanai. Līdzīgi kā ielu nosaukumi, pieminekļi, karogi un citi simboli.

Diemžēl ilgstošā atrašanās okupācijas režīmā latviešos radīja instinktīvas reakcijas, kas nav atbilstošas sevi cienošai nācijai, piemēram, automātisku pāreju uz krievu valodu gadījumos, kad sarunas biedrs ir krievs (pat latviešu valodas pratējs, kurš nepieprasa sarunāšanos krievu valodā)

Vai kā nācija esam sasnieguši brieduma pakāpi,
kurā savu valodu uztveram kā vismaz līdzvērtīgu
globāli, un kā vissvarīgāko Latvijā?

